

København; 19. maj 2017

Foreningen Joan-Søstrene opfølgingsnotat om voldtægt i dansk strafferet til GREVIO

I Danmark (et civilretligt land) er det til en vis grad et partipolitisk spørgsmål, hvorvidt straffelovens bestemmelse om voldtægt er samtykke-baseret og dermed overholder artikel 36 i Istanbul-konventionen eller ej. Den 27. april 2017 stemte Folketingets centrum-venstre partier (Radikale Venstre, Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten) for at pålægge regeringen et lovforslag med henblik på at ændre den nuværende straffelovs voldtægtsbestemmelse til at være samtykke-baseret, blandt andet med henvisning til Istanbul-konventionen. De øvrige partier, der udgør flertallet, stemte imod forslaget.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at den nuværende danske lovgivning om voldtægt er i overensstemmelse med artikel 36 i Istanbul-konventionen. Foreningen Joan-Søstrene er ikke enig i den konklusion for så vidt angår voldtægtssager, hvor tvang kommer til udtryk i form af trussel om vold, der ligger i den psykologiske situation, som opfattet af offeret, uden brug af vold på en måde, der efterfølgende kan bevises. Og heller ikke i tilfælde, hvor offeret ikke er i stand til at modsætte sig overgrebet og derfor ikke kan bevise, at det skete som følge af tvang, selvom der på ingen måde var tale om samtykke.

Ordet samtykke findes ikke i straffelovens § 216, som er den centrale bestemmelse om voldtægt. Ordlyden omfatter derimod ord som vold, trussel om vold eller anden ulovlig tvang. En situation hvor offeret er i hjælpeløs tilstand og ikke kan modsætte sig handlingen er også defineret som voldtægt i den nuværende straffelov.

Uagtsom voldtægt er ikke kriminaliseret i dansk ret. Desuden er den målestok, der anvendes i dansk ret til at vurdere, om en mistænkt havde den nødvendige forsæt til at gennemføre et samleje med ofret med vold eller trusler om vold, en "undermåler-målestok". Hverken politi eller domstolene anvender et nedre minimumsniveau for respekt for den anden i forbindelse med voldtægtssager.

Hvis et offer for voldtægt lider af det psykologiske fænomen med "frozen fright pattern", vil der normalt kun ske domfældelse, hvis gerningsmanden tilstår, eller hvis offeret også kan bevise at have været i en fysiologisk hjælpeløs tilstand på tidspunktet for overgrebet. I praksis ses tilståelse kun meget sjældent i voldtægtssager.

I retspraksis er fokus på, hvorvidt vold eller trussel om vold er udført i forbindelse med voldtægt. Der er ikke nok fokus på selve samtykket. I praksis er det meget vanskeligt at bevise trusler om

vold eller den form for tvang, der består af psykologisk hjælpeløshed (eller ”frozen fright pattern”), hvor der ikke gøres stærk modstand fra offeret.

Nedenfor finder du ovenstående synspunkter fremhævet ved hjælp af resumé af tre relevante voldtægtsdomme. De introduceres kort før resumé af dommene følger:

1. Stilladsarbejder-sagen
2. Den sukkersyge kvinde, der danser lap-dance i Herfølge
3. En mand og en kvinde forlader baren for at tage en drink i hans hjem

Vedr. 1. Stilladsarbejder-sagen

De tiltalte blev frikendt i byretten, men dømt i landsretten. Samtykke er ikke i fokus, hverken i byret eller landsret. Landsretten anerkender den stiltiende trussel i situationen (udenfor og øde, flere gerningsmænd i forening). Offerets usammenhængende forklaring blev i landsretten forstået i sammenhæng med den traumatiske situation, som offeret befandt sig i, og tilsidesætter den ikke.

Vedr. 2. Den sukkersyge kvinde, der danser lapdance i Herfølge

De tiltalte blev frikendt i byretten, men dømt i landsretten. Landsretten anerkender forurettedes hjælpeløse tilstand, og tillægger det ingen betydning, at hun tidligere på aftenen har danset lapdance. Ved fysiologisk hjælpeløs tilstand er vurdering af samtykke ikke relevant.

Vedr. 3. En mand og en kvinde forlader baren for at tage en drink i hans hjem

Den tiltalte mand blev dømt i byretten, men frikendt i Landsretten på grund af manglende bevis for den nødvendige forsæt til at gennemføre et samleje imod offerets vilje. Samtykke er ikke i fokus.

Resumé af dommene

1. Stilladsarbejder-sagen

UfR 2005.753 H (2 års fængsel): Fem tiltalte blev fundet skyldige i voldtægt mod en ung kvinde, F. Voldtægten blev begået af de fem tiltalte i forening i en baggård i forbindelse med en fest. Voldtægten omfattede samleje og anden kønslig omgængelse end samleje, herunder analt samleje. Der blev under sagen afgivet forklaring af de tiltalte, F og en række vidner. Endvidere blev der i retten afspillet en optagelse af F's opkald til alarmcentralen og dokumenteret en erklæring fra Retsmedicinsk Institut om en undersøgelse af F samme dag, som overgrebet havde fundet sted. Af erklæringen fra Retsmedicinsk Institut fremgår det, at der blev fundet tegn på vold i form af en rift på håndfladen og spredte områder af rødme af huden på bl.a. underarm, ryg, endeballe og knæ. Det fremgår af erklæringen, at læsioner var opstået ved stump vold, der meget vel kunne være forøvet i tidsrummet for overgrebet. Ved skedeindgang og endetarmsåbning blev der fundet små overfladiske rifter. Det fremgår om disse rifter af erklæringen, at det er muligt at pådrage sig tilsvarende skader ved frivilligt samleje eller ved brug af creme. Der blev under sagen desuden bl.a. dokumenteret gerningsstedsundersøgelse, tekniske undersøgelser og erklæringer samt retsgenetisk erklæring. I byretten fandt to voterende, at det ikke med tilstrækkelig sikkerhed var bevist, at de tiltalte ved vold eller trussel om vold havde tvunget F til samleje. Det blev i den forbindelse tillagt vægt, at der fra de tiltalte og de festdeltagere, der havde afgivet forklaring under domsforhandlingen, var afgivet i det væsentlige samstemmende forklaringer om forløbet, og om at samværet fremtrådte som værende frivilligt. Endvidere blev det tillagt vægt, at F's forklaringer var behæftet med store usikkerheder. En voterende fandt det med tilstrækkelig sikkerhed bevist, at de tiltalte var skyldige. For landsretten blev der bl.a. dokumenteret tre erklæringer fra en psykolog om F's efterfølgende

psykologiske behandling og baggrunden for, at F ikke havde kunnet give en sammenhængende forklaring om handlingsforløbet. Selv om F's forklaringer under sagen havde været behæftet med nogen usikkerhed, fandt landsretten efter bevisførelsen ikke grundlag for helt eller delvist at tilsidesætte hendes forklaringer, der havde virket troværdige og overbevisende. Det blev i den forbindelse endvidere anført, at forklaringerne var støttet af de skader, der var konstateret på F, herunder navnlig rødme på underarm og knæ, samt rifterne ved skedeindgang og endetarmsåbning. Endvidere fandtes F's forklaring at være understøttet af hendes meget oprevne tilstand, da hun straks efter episoden ringede til alarmcentralen. F's forklaring fandtes ikke at være afsvækket af de forklaringer om forløbet, der var afgivet af de tiltalte og en del af de øvrige festedeltagere. Det blev herudover bl.a. anført, at voldtægten og den yderligere kønslige omgængelse i hvert fald var sket under indtryk af den stiltiende trussel, der lå i, at F sammen med et antal ukendte mænd befandt sig på et øde sted, hvorfra det var nærmest umuligt for hende at tilkalde hjælp.

2. Den sukkersyge kvinde, der danser lapdance i Herfølge Ø.L.D. 15. august 2016 i anke 11. afd. S-1169-16

Domfældelse og straffastsættelse for tre 17-åriges overtrædelse af **straffelovens § 216, stk. 1**, nr. 2, og forsøg herpå samt § 225. Godtgørelse for tort.

T1, T2, T3, der alle var 17 år gamle på gerningstidspunktet, var tiltalt således: 1) T1 for forsøg på voldtægt efter **straffelovens § 216, stk. 1**, nr. 2, jf. § 21, samt andet seksuelt forhold end samleje efter **straffelovens § 225**, ved på en græsplæne ved et forsamlingshus at have forsøgt at tvinge sig til og skaffe sig samleje med F, der som følge af alkoholindtag og/eller manglende insulin, befandt sig i en tilstand eller situation, i hvilken hun var ude af stand til at modsætte sig handlingen, samt at have indført en eller flere fingre i F's skede, idet han fastholdt F og pressede hende op mod et træ og derefter indførte en eller flere fingre i hendes skede, ligesom han forsøgte at føre sit lem ind i hendes skede og anus, hvilket mislykkedes, idet F, som følge af smerterne forbundet hermed, gjorde modstand. 2) Alle de tiltalte for voldtægt efter **straffelovens § 216, stk. 1**, nr. 2, jf. til dels andet seksuelt forhold end samleje efter **straffelovens § 225**, jf. **straffelovens § 23** for så vidt angik T1, ved i forlængelse af det under forhold 1 passerede, ligeledes ved forsamlingshuset i forening og efter fælles forudgående aftale, accept eller forståelse, og ved tilskyndelse, råd eller dåd for så vidt angik T1, at have skaffet sig samleje og andet seksuelt forhold med F, der som følge af alkoholindtag og/eller manglende insulin, befandt sig i en tilstand eller situation, i hvilken hun var ude af stand til at modsætte sig handlingerne, idet T1 overlod F i hjælpeløs tilstand til T2 og T3 uagtet T1 vidste eller accepterede risikoen for, at T2 og T3 ville udsætte F for samleje og oralsex, hvorefter T2 og T3 slæbte F om bag en busk ved forsamlingshuset og på skift skaffede sig samleje og oralsex, hvilket F som følge af sin tilstand ikke kunne modsætte sig. Landsretten fandt efter en samlet vurdering, at T1, der på forhånd havde et vist kendskab til F, i hvert fald måtte anse det for overvejende sandsynligt, at hun ved et træ på gerningsstedet, hvor hun efter sin forklaring flere gange faldt ned, og han rejste hende op igen, befandt sig i en tilstand, hvor hun ikke kunne modsætte sig de seksuelle handlinger. Det kunne ikke ændre herved, at F dansede frækt i forsamlingshuset. T1 dømmes derfor for at have overtrådt **straffelovens § 216, stk. 1**, nr. 2, jf. § 21, og § 225, som beskrevet i forhold 1. Det blev endvidere lagt til grund, at T2 og T3 i forlængelse af episoden i forhold 1 på skift begge havde oralsex og for T3's vedkommende samleje, mens T2 forsøgte at få samleje med F. Handlingerne i forhold 2 foregik bag nogle buske lidt længere væk fra forsamlingshuset i forhold til det træ, hvor handlingerne i forhold 1 fandt sted. Hverken T2 eller T3 kendte F's navn på tidspunktet for handlingerne i forhold 2, og T3 havde forklaret, at de slet ikke talte sammen. Det fandtes ubetænkeligt at anse det for bevist, at T2 og T3 i hvert fald måtte anse det

for overvejende sandsynligt, at F var i en tilstand, hvor hun var ude af stand til at modsætte sig de seksuelle handlinger. Landsretten bemærkede i den forbindelse, at T1 havde forklaret, at T2 og T3 på vej hjem talte om voldtægt, og at F var »helt væk«. T2 og T3 fandtes i dette omfang skyldige i overtrædelse af **straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2**, for T2's vedkommende jf. § 23, og § 225 i forhold 2. T1 blev frifundet i forhold 2. Straffen for T1 fastsattes i overensstemmelse med de dagældende regler i medfør af **straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2**, jf. § 21, og § 225 til fængsel i 6 måneder. Straffen for T2 og T3 fastsattes i overensstemmelse med de dagældende regler i medfør af **straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2**, for T2's vedkommende jf. § 23, og § 225 til fængsel i 8 måneder. Landsretten lagde ved strafudmålingen i formildende retning vægt på, at de tiltalte ikke var fyldt 18 år, da gerningerne blev udført for ca. to år siden, og for T1's vedkommende, at der var tale om forsøg på overtrædelse af **straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2**. For så vidt angik T2 og T3 lagde landsretten i skærpende retning vægt på, at gerningerne var udført af flere i forening. På trods af de tiltaltes unge alder på gerningstidspunktet og det oplyste om deres gode personlige forhold var der efter kriminalitetens karakter og grovhed ikke grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, herunder med vilkår om samfundstjeneste. Efter de juridiske dommeres bestemmelse blev F's påstand om godtgørelse for tort taget til følge således, at T1 i godtgørelse skulle betale 20.000 kr. til F, og T2 og T3 in solidum skulle betale 40.000 kr. til F. Landsretten bemærkede i den forbindelse, at der ikke efter ændringen af **straffelovens § 216** og ophævelsen af § 218, stk. 2, var grundlag for at ændre det hidtidige godtgørelsesniveau.

3. En mand og en kvinde forlader baren for at tage en drink i hans hjem
Ø.L.D. 2. november 2015 i anke 4. afd. S-1808-15

Landsretten tiltræder, at det på baggrund af offerets (F) forklaring må lægges til grund at hun oplevede at tiltalte tiltvang sig samleje med hende mod hendes ønske.

Af de grunde, som byrettens mindretal har anført, tiltrædes det imidlertid endvidere, at anklagemyndigheden heller ikke efter bevisførelsen for landsretten har løftet bevisbyrden for at tiltalte havde forsæt til at tiltvinge sig til samleje med offeret.

Der er i landsretten afgivet supplerende forklaring af tiltalte og to vidner, hvoraf offeret er det ene, der alle har forklaret i det væsentligste som i byretten

Tiltalte forklarer at han på intet tidspunkt under samlejet eller i øvrigt opfattede at offeret ikke deltog frivilligt. Først efterfølgende sagde hun pludselig at han havde voldtaget hende. Han var på ingen måde truende eller voldsom. Det ville være imod hans principper.

Han mener at han og F talte sammen på en café i omkring en halv time, inden de gik hjem til ham. De talte almindeligt sammen om løst og fast. Han hverken skubbede eller rev F i tøjet, da de skulle fra stue og ind i soveværelset.

Han ringede til politiet dagen efter (20. september 2014) for at høre om han var blevet anmeldt, men på det tidspunkt var der ikke en sag på ham. Han blev først afhørt af politiet i midten af oktober 2014. Tiltalte har en uddannelse og arbejder i den kommunale sektor.

F har som vidne supplerende forklaret blandt andet, at hun ikke kan huske, hvor meget hun havde fået at drikke den pågældende aften og nat. Hun var beruset og har ikke nogen klar erindring om forløbet på Cafeen og om, hvordan de kom hjem til tiltalte. Derimod, har hun en klar og tydelig

erindring om, at hun rejste sig for at forlade tiltaltes lejlighed, og at tiltalte ikke ville lade hende gå. Han tog hendes håndled, og hun prøvede at vriste sig fri, men hun kunne ikke komme ud hans greb. På en eller anden måde fik han "møvlet" hende ind soveværelset. Hun blev imens ved med at gentage, "vil du ikke godt stoppe, vil du ikke godt lade mig gå" Hun var meget bevidst om, at han skulle være klar over, at hun ikke ville have sex med ham. Han tog tøjet hende. Hun græd højlydt og blev ved at gentage, at han skulle lade hende gå. Hun er derfor helt overbevist om, at tiltalte vidste, at hun ikke ville have samleje med ham.

Under episoden ringede hun til sin veninde Y og bad om hjælp, men heller ikke det reagerede tiltalte på. Hun lå på maven, mens hun ringede op, og tiltalte lå oven på hende. Bagefter var det uproblematisk at få lov til at gå, men hun var stadig bange. Hun husker ikke, om hun da sagde noget om, at han havde voldtaget hende.

Hun husker ikke, om de kyssede eller kælede, da de sad stuen inden overgrebet. Foreholdt ikke underskrevet politirapport den 19. september 2014 hvoraf det fremgår, at vidnet skulle have forklaret, at de kyssede og kælede i tiltaltes stue inden overgrebet, forklarede hun, at hun ikke i dag kan huske, at hun skulle have forklaret sådan til politiet.

F får fortsat psykologhjælp. Hun gik også til psykolog inden episode, men det er nu nødvendigt med en mere effektiv indsats, idet hun stadig er bange og mærket af episoden.

Et andet vidne har supplerende forklaret, at F sad lige ud for opgangsdøren, og blev ved med at sige "jeg sagde jo nej", mens hun græd og var meget ked af det. På et tidspunkt sagde hun noget om, at der var blevet holdt en pude ned over hendes hoved. Da gik det op for ham, at der var noget helt galt, og han sluttede at ringe 112. F ringede til nogle venner, som kom til stede.